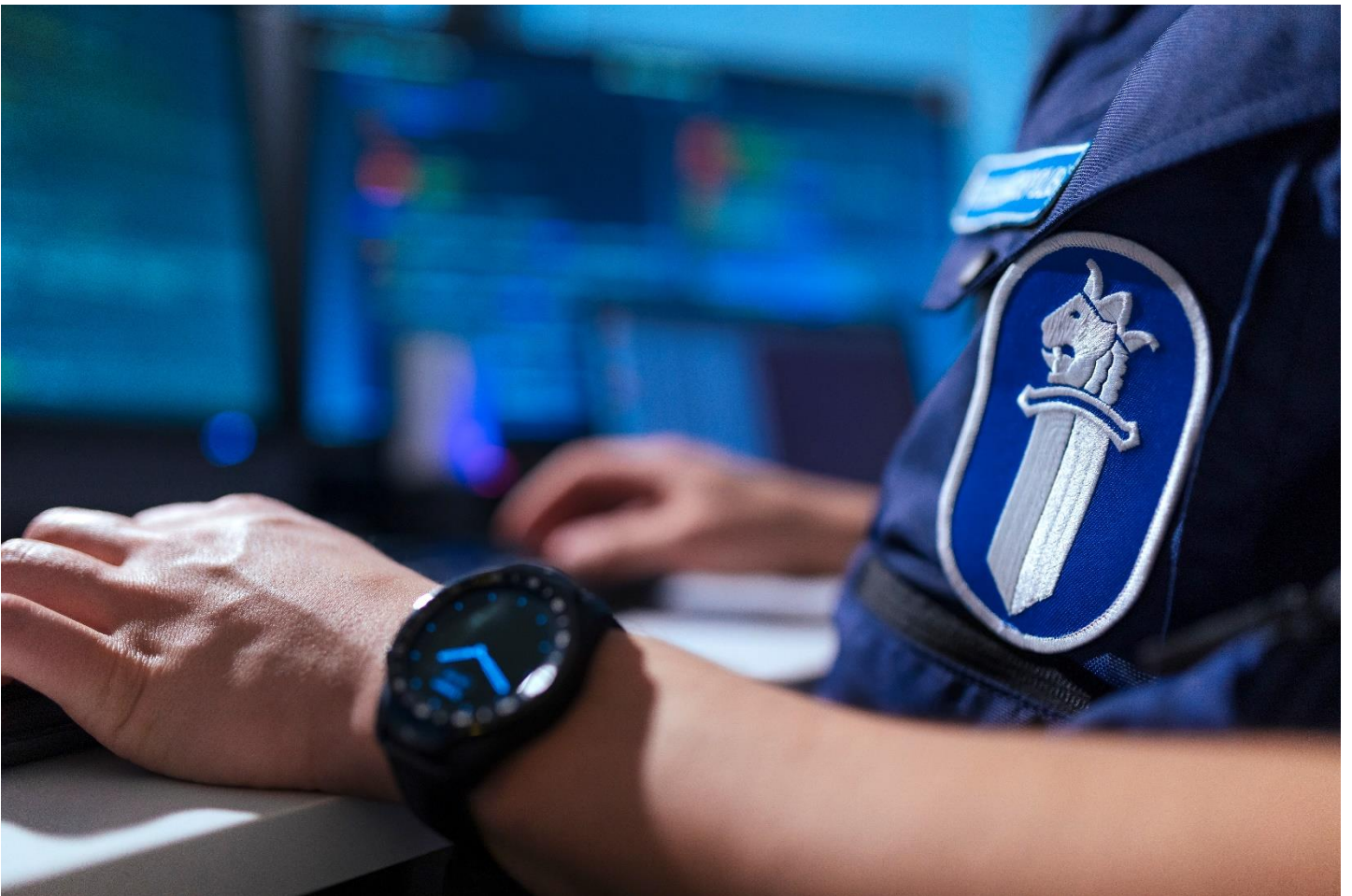

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus 2022

Sisällys

1 Esipuhe.....	3
2 Förord	4
3 Foreword.....	5
4 Vuosi 2022 pähkinänkuoressa	7
5 Ilmiöt 2022	8
5.1 Ukrainan sota ja pakotteet	8
5.2 Katujengit	10
6 Katsaus työn tuloksiin vuonna 2022	11
6.1 Katsaus rahanpesuilmoittamiseen	11
6.2 Rahanpesuilmoitusten erityispiirteitä	13
6.3 Analyysi	14
6.4 Operatiivinen yhteistyö	14
6.5 Virtuaalivaluutan jäljittäminen	17
6.6 Terrorismin rahoittaminen	17
6.6.1 Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi	18
7 Yhteistyö sidosryhmien kanssa vuonna 2022.....	19
7.1 Kansallinen yhteistyö	19
7.2 FAMLIT.....	19
7.3 Kansainvälinen yhteistyö	20
8 Digitalisaatio ja teknologian kehitys	22
9 Vuosi 2022 numeroina	24
10 Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2023 näkymät.....	30
10.1 Tekniset muutokset rahanpesurekisteriin ja skeemaan	30
10.2 Ukrainan sodan jatkuminen – kansallisen turvallisuuden ulottuvuus	30
10.3 Katujengeihin kohdistuva rikostorjunta.....	30
10.4 TVA-petosten torjuntaan entistä enemmän analyysilähtöisyyttä.....	30
10.5 Digitalisaation eteneminen	31

1 Esipuhe

Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnassa vuoden 2022 aikana on, perustehtävien lisäksi, ollut keskeistä turvallisuusympäristön merkittävä muutos, joka on heijastunut operatiivisessa toiminnassa sekä kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Selvittelykeskuksen vastaanottamien epäilyttävää liiketointa koskevien ilmoitusten määrä (n. 230 000 ilmoitusta) vuonna 2022 on ollut kansainvälisestikin vertaillen poikkeuksellisen suuri. Eniten selvittelykeskuksen henkilöstöä ovat työllistäneet virtuaalivaluutan tarjoajien sekä maksupalvelun tarjoajien ja pankkien ilmoitukset. Rikoslajeista erityisesti tietoverkkoavusteiset petokset näkyivät edellisten vuosien tapaan selvittelykeskuksen torjuntatyössä. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen jatkuvasti muuttuvassa kentässä torjuntatyö on kuitenkin edellyttänyt jatkuvaa perehtymistä uusiin tekotapoihin ja toimijoihin. Yhtenä uutena osa-alueena ovat olleet Venäjän hyökkäyssotaan liittyvät ilmoitukset, joista osalla on liityntä pakotteisiin ja niiden mahdolliseen kiertämiseen.

Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnan tuloksellisuus on riippuvaista erityisesti kansallisesta yhteistyöstä. Ilmoitusvelvollisten kanssa tehtävän päivittäisen tiedonvaihdon lisäksi selvittelykeskus on pyrkinyt syventämään ilmiötason tiedonvaihtoon keskittyvän vuonna 2020 käynnistyneen FAMLIT -työryhmän toimintaa. Myös uudet EU:n asettamat pakotteet ovat tiivistäneet ja laajentaneet merkittävästi kansallista yhteistyötä. Turvallisuustilanteen muutos on näkynytkin monella tapaa nimenomaan viranomaisyhteistyön kehittämisessä. Keskinäinen ymmärrys eri toimijoiden vastuista, kyvykkyyksistä ja toisaalta toimintaa rajoittavista tekijöistä on lisääntynyt, minkä myötä selvittelykeskuksen erityisen tehtävän ja toimivaltuuksien merkitys on korostunut. Selvittelykeskus on niin ikään osallistunut vuoden 2022 aikana yhdessä usean viranomaisen lainsäädäntöhankkeisiin, joilla on pitkällä aikavälillä merkitystä kansallisen turvallisuuden parantamiselle.

Selvittelykeskus on resurssiensa puitteissa ollut aktiivinen kansainvälisessä operatiivisessa tiedonvaihdossa ja yhteisissä analyysiprojekteissa. Selvittelykeskus tunnetaan erityisesti tietotekni- sen osaamisensa vuoksi, minkä vuoksi keskuksen asiantuntijoiden osaaminen on ollut kysyttyä. Vuonna 2020 alkanut tekoälyyn ja koneoppimiseen pohjautuva kehitystyö on vuonna 2022 saanut lisävauhtia uusien asiantuntijoiden myötä. Teknologian mahdollisuuksien täysimääräinen hyödyntäminen on elinehto, jotta selvittelykeskus kykenee jatkossa hoitamaan lakisääteisiä tehtäviään lisääntyvän datan paineessa.

Venäjän hyökkäyssota on vaikuttanut kansainväliseen selvittelykeskusten väliseen yhteistyöhön merkittävällä tavalla. Turvallisuustilanteen muuttuminen ja sen myötä Suomen NATO jäsenyyden hakeminen on toisaalta lisännyt kansainvälistä tiedonvaihtoa ja muuta yhteistyötä. Toisaalta selvittelykeskus on ensin rajoittanut ja vuoden 2022 aikana keskeyttänyt operatiivisen tiedonvaihdon tiettyjen kolmansien valtioiden kanssa.

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosi 2022 on ollut poikkeuksellinen ja vaativa. Henkilöstön jaksaminen on ollut koronavuosien ja edellisen vuoden ennätyksellisen ilmoitusmäärän vuoksi koetuksella. Motivoitunut henkilöstö on kuitenkin se pohja, jonka varassa lakisääteiset vastuut hoidetaan ja yhteistyötä kehitetään - myös vuoteen 2023 mentäessä.

Jaakko Christensen

Rahanpesun selvittelykeskuksen päällikkö

2 Förord

Centralen för utredning av penningtvätt har under år 2022 koncentrerat sig på sina grunduppgifter samtidigt som förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön inverkat på verksamheten, vilket återspeglas i såväl den operativa verksamheten som det nationella och internationella samarbetet.

År 2022 tog Centralen emot ca 230 000 rapporter gällande tvivelaktiga affärstransaktioner, antalet är exceptionellt stort också i internationell jämförelse. Personalen sysselsattes främst av de rapporter som lämnades av dem som förmedlar virtuella valutor, av betaltjänstleverantörer och banker. Av brottstyperna är det särskilt it-bedrägerierna som liksom föregående år framträder i bekämpningsarbetet. Penningtvätt och finansiering av terrorism ändras hela tiden och en förutsättning för att bekämpningsarbetet ska vara framgångsrikt är att personalen kontinuerligt fördjupar sin kunskap om nya gärningssätt och aktörer. Ett nytt delområde är rapporterna som har samband med det ryska anfallskriget, en del av dem har kopplingar till sanktionerna och eventuella kringgåenden av dem.

Särskilt det internationella samarbetet har stor betydelse för Utredningscentralens resultat. Förutom daglig informationsväxling med rapporteringsskyldiga, var ett mål att fördjupa verksamheten för FAMLIT-arbetsgruppen, som startade år 2020 och fokuserar på informationsväxling om fenomen. Även EU:s nya sanktioner har avsevärt intensifierat och expanderat det nationella samarbetet. Förändringarna i den säkerhetspolitiska miljön återspeglas på många olika sätt i särskilt utvecklingen av myndighetssamarbetet. Ömsesidig förståelse om olika aktörers ansvar, kompetens och å andra sidan också de begränsande faktorerna har ökat och därigenom har Utredningscentralens särskilda uppdrag och befogenheternas betydelse framhävts. Under år 2022 deltog Utredningscentralen i olika lagstiftningsprojekt tillsammans med många andra myndigheter. Dessa projekt har en långsiktig betydelse för förbättringen av den nationella säkerheten.

Utredningscentralen var inom ramarna för sina resurser aktiv beträffande internationell operativ informationsväxling och gemensamma analysprojekt. Utredningscentralen är känd för särskilt sitt datatekniska kunnande och de sakkunnigas kompetens inom området har varit efterfrågad. Det utvecklingsarbete som påbörjades år 2020 och baserar sig på artificiell intelligens och maskininlärning, fick år 2022 extra vind i seglen i och med nya sakkunniga. Ett livsvillkor för att de lagstadgade uppgifterna, trots den ökande datamängden, ska kunna skötas även i framtiden är att de teknologiska möjligheterna utnyttjas till fullo.

Det ryska anfallskriget har påverkat betydligt det internationella samarbetet mellan utredningscentralerna. Det förändrade säkerhetsläget och Finlands ansökan om NATO-medlemskap har å ena sidan ökat den internationella informationsväxlingen och annat internationellt samarbete. Å andra sidan begränsade Utredningscentralen först och avbröt senare under år 2022 den operativa informationsväxlingen med vissa tredje länder.

År 2022 var för Centralen för utredning av penningtvätt exceptionellt och krävande. Personalens orkande prövades redan under coronaåren och det rekordstora antalet rapporter föregående år. Vår välmotiverade personal är dock den bas vi vilar på för vi ska kunna sköta vårt lagstadgade ansvarsområde och utveckla samarbetet - också vid ingången av år 2023.

3 Foreword

In the operations of the Finnish Financial Intelligence Unit (FIU) during 2022, in addition to the basic tasks, a significant change in the security environment has been a determining factor, which has been reflected in operational activities and in domestic and international cooperation.

In 2022, the number of suspicious transaction reports received by the FIU (approx. 230,000 reports) was exceptionally high, even by international comparison. The FIU's staff have, to the most part, been tasked with analysing STRs submitted by virtual asset service providers as well as payment service providers and banks. Concerning the types of crimes, especially internet facilitated fraud continued to be prevalent in the investigative work of the FIU. However, in the ever-changing field of money laundering and terrorist financing, prevention has required constant familiarization with new methods and actors. One new area has been STRs related to Russia's war of aggression, some of which are related to sanctions and their possible circumvention.

The effectiveness of the FIU is dependent especially on domestic cooperation. In addition to the daily exchange of information with obliged entities, the FIU, as chairman, has tried to further deepen the activities of the FAMLIT working group, which started in 2020, focusing on the exchange of phenomena related information. The new sanctions imposed by the EU have also significantly intensified and expanded domestic cooperation. The change in the security situation has been seen specifically in the development of domestic cooperation between authorities. A common understanding of the responsibilities, capabilities of different actors and, on the one hand, the limiting factors, has increased, with which the importance of the FIU's specific tasks and operational powers has also been emphasized. The FIU has also participated in several common legislative projects during 2022, which in the long-term have significance for improving national security.

Within its resources, the FIU has been active in international operational information exchange and joint analysis projects. The FIU is well known especially for its abilities in information technology, which is why the expertise of the FIU's experts has been in demand. The development work based on artificial intelligence and machine learning, which started in 2020, has gained additional momentum in 2022 with the addition of new experts. The full utilization of the possibilities of technology is a vital condition for the FIU to be able to carry out its statutory tasks in the future under the pressure caused by increasing volume of data.

Russia's war of aggression has affected international cooperation between intelligence agencies significantly. On the one hand, the change in the security situation and with it Finland's application for NATO membership has increased international information exchange and other cooperation. On the other hand, the FIU has first limited and, during 2022, suspended operational information exchange with certain third countries.

The year 2022 of the Finnish FIU has been exceptional and very demanding. Due to the corona years and the previous year's record number of STRs, the staff's ability to cope has continued to

be put to the test. Motivated personnel are, however, the basis on which the FIU's statutory responsibilities are maintained and cooperation is developed - even going into 2023.

Jaakko Christensen

Head of Financial Intelligence Unit

4 Vuosi 2022 pähkinäkuoressa

5 Ilmiöt 2022

5.1 Ukrainan sota ja pakotteet

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan käynnistyi 24.02.2022. Sota vaikutti vuonna 2022 laajasti myös Suomen viranomaisten toimintaan, ja Keskusrikospoliisi alkoi heti helmikuussa seuraamaan aktiivisesti sodan mahdollisia vaikutuksia Suomen turvallisuusympäristöön. Osana viraston toimia myös Rahanpesun selvittelykeskus ryhtyi seuraamaan sodan sekä erityisesti Euroopan Unionin (EU) asettamien pakotteiden suoria ja epäsuoria vaikutuksia sekä selvittämään näihin liittyviä ilmoituksia.

Välittömästi ensimmäisten asetettujen pakotteiden jälkeen Rahanpesun selvittelykeskus lähestyi ilmoitusvelvollisia kirjallisella ohjeella, jossa muistutettiin pakotteiden osalta toimivaltaisten viranomaisten olevan Ulkoministeriö ja Ulosottolaitos, osoitettiin konsolidoidun pakotelistauksen verkosijainti ja ohjeistettiin ilmoitusvelvollisia tekemään Ulosottolaitoksen lisäksi ilmoitus Rahanpesun selvittelykeskukselle mahdollisista pakotteisiin liittyvistä epäilyttävistä liiketoimista.

Vuonna 2022 EU asetti yhteensä yhdeksän eri pakotepakettia Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan seurauksena Ukrainan alueellista koskemattomuutta, suvereniteettia ja itsenäisyyttä heikentäviin tai uhkaaviin toimiin. Pakotteet voidaan karkeasti jakaa kahteen luokkaan; henkilö- ja sektorikohtaisiin talouspakotteisiin. Henkilöpakotteet kohdistuvat sellaisiin luonnollisiin henkilöihin, jotka ovat muun muassa poliittisia ja sotilaallisia päätöksentekijöitä, media- ja informaatiotoimijoita sekä taloudellisia vaikuttajia; eli sellaisia henkilöitä, joiden katsotaan aktiivisesti tukeneen ja toimeenpanneen Ukrainan alueellista koskemattomuutta ja suvereniteettia heikentävää politiikkaa tai tukeneet Venäjän hallituksen toimintaa ja hyötynyt siitä. Henkilöpakotteilla määrätään henkilöiden varallisuuden jäädyttämisestä sekä asetetaan matkustus- ja kauttakulkurajoituksia.

Sektorikohtaiset talouspakotteet puolestaan nimensä mukaisesti kohdistuvat erityisesti Venäjän talouden eri sektoreihin ja niiden on tarkoitus voimakkaasti heikentää Venäjän valtiontaloutta ja näin ollen myös kykyä käydä sotaa ja ulottaa sotilaallista vaikutusvaltaa maan rajojen ulkopuolelle. Pakotteita on kohdistettu finanssisektorille sekä asettamalla lukuisia eri raaka-aineiden ja hyödykkeiden vienti- ja tuontikieltoja.

Rahanpesun selvittelykeskus on seurannut sodan ja pakotteiden vaikutuksia ensisijaisesti vastaanottamiensa epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevien ilmoitusten kautta. Seurannan kautta kertynyttä tietoa on käytetty Rahanpesun selvittelykeskuksen omassa toiminnassa, ja tietoa on luovutettu myös muiden viranomaisten työn tukemiseen. Sodan aiheuttamiin ilmiöihin ja pakotteisiin liittyvää yhteistyötä on tehty sekä operatiivisella että strategisella tasolla muun muassa Ulkoministeriön, Ulosottolaitoksen, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kanssa. Vuoden 2022 lopussa voimaan astui lakimuutos, jonka myötä Rahanpesun selvittelykeskuksen tietoja voidaan luovuttaa myös kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tämän johdosta tiedonvaihto esimerkiksi Puolustusministeriön kanssa on aiempaa tiiviimpää.

Kotimaisen yhteistyön ohella Rahanpesun selvittelykeskus otti vuonna 2022 osaa useisiin eri kansainvälisten viranomaisten välisiin sekä yksityisen sektorin edustajia sisältäviin yhteistyöryh-

miin, joissa tavoitteena oli niin ikään kasvattaa yhteistä ymmärrystä pakotteista, pakotteiden kohteena olevien tahojen varallisuudesta ja varallisuuden selvittämisestä, pakotteiden alaisten varojen jäädyttämisestä sekä pakotteiden kiertämisen torjumisesta.

Vuoden 2022 aikana Rahanpesun selvittelykeskus havaitsi kolme keskeistä sotaan ja pakotteisiin liittyvää ilmiötä: venäläisten varallisuuden siirrot Suomeen, käteisen vienti Venäjälle ja pakotteiden kiertäminen.

Ilmoitusmäärältään suurin ilmiö vuonna 2022 oli venäläisten luonnollisten henkilöiden tekemät varallisuuden siirrot Venäjältä tai ulkomailta Suomeen. Tyypillisesti venäläinen henkilö on tuonut varat käteisenä Venäjältä Suomeen ja tallettanut varat suomalaiselle pankkitilille tai pakotteiden salliessa siirtänyt venäläiseltä pankkitililtään varansa suomalaiselle pankkitilille. Usein varojen alkuperäksi on ilmoitettu Venäjällä myyty omaisuus, kuten kiinteistö tai ajoneuvo. Varojen siirto Venäjältä ei ole pakotteiden alaista toimintaa, vaan on todennäköistä, että toiminta indikoi sodan aiheuttamaa Venäjän kansalaisten epäluottamusta Venäjän yhteiskunnan ja pankkisektorin vaukautta kohtaan.

Venäjää ja Valko-Venäjää vastaan asetetuissa pakotteissa on asetettu myös rajoituksia käteisen valuutan viemisestä kyseisiin maihin. Euroopan Unionin jäsenmaiden virallista valuuttaa saa viedä käteisenä Venäjälle tai Valko-Venäjälle ainoastaan viejän henkilökohtaiseen käyttöön. Vuoden 2022 aikana Rahanpesun selvittelykeskus havaitsi tapauksia, joissa käteistä vietiin Venäjälle muussa tarkoituksessa. Kesällä 2022 vallalla oli ilmiö, jossa venäläiset henkilöt saapuivat Suomeen nostamaan pankkiautomaateilta kymmeniä käteisnostoja päivässä kymmenientuhansien eurojen arvosta ja veivät nostamansa varat Venäjälle. Toiminnassa oli viitteitä siitä, että euromääräistä käteistä kuljetettiin muun muassa jälleenmyyntitarkoituksiin Venäjälle. Ilmiö tyrehtyi alkusyksystä, kun Suomi eväsi venäläisiltä turismiperusteisen viisumin ja venäläisten käteisnostoissa suosimalla luottokortilla tehtävät käteisnostot estettiin. Myös yritysten käteisviennistä tehtiin havaintoja vuoden 2022 aikana, kun eräät yritykset ja niiden vastuuhenkilöt nostivat huomattavia summia käteistä Suomessa aikomuksenaan viedä varat Venäjälle yrityksen liiketoimien hoitamiseksi. Yrityksen liiketoimien hoitamisen ei kuitenkaan katsota olevan viejän henkilökohtaista käyttöä ja näin ollen käteisen kuljettaminen Venäjälle on vastoin pakotteita.

Eryteisesti loppuvuotta 2022 kohden niin Rahanpesun selvittelykeskuksessa kuin laajemmin kansallisella ja EU-tasolla ryhdyttiin kiinnittämään entistä enemmän huomiota pyrkimykseen kiertää pakotteita. Pakotteiden kiertämisessä keskeinen asema on Venäjään neutraalisti tai myönteisesti suhtautuvilla kolmansilla mailla, joiden kautta liiketoimintaa pakotteiden alaisilla raaka-aineilla ja hyödykkeillä voidaan pyrkiä jatkamaan. Havaittuja toimintatapoja ovat esimerkiksi:

- varojen kierrättäminen kolmansiin maihin avattujen pankkitilien kautta;
- pakotteiden alaisten yritysten toimintaa jatkavien yritysten perustaminen kolmansiin maihin tai;
- pakotteiden alaisten tuotteiden kierrättäminen kolmansien maiden kautta Venäjälle.

Myös Suomessa toimivia yrityksiä ja niiden pankkitilejä on mahdollisesti pyritty käyttämään pakotteiden kiertämiseen.

Sodan ja pakotteiden vaikutukset Suomen viranomaisten ja Rahanpesun selvittelykeskuksen työhön jatkuvat myös vuonna 2023. EU on päättänyt jatkaa Venäjän vastaisia pakotteita ainakin

24.02.2024 saakka. Lisäksi valmisteilla on niin kutsuttu pakote -direktiivi. Direktiivin tavoitteena on asettaa unionin jäsenmaille yhteistä säätelystä EU:n asettamien pakotteiden rikkomista koskevien rikosten määrittelmistä ja niistä säädettävistä rangaistuksista ja muista seuraamuksista. Pakotteiden osalta on ilmeistä, että vuonna 2023 yhteistyö viranomaisten kesken sekä yksityisen sektorin kanssa tiivistyy edelleen niin kansallisesti kuin kansainvälisesti.

5.2 Katujengit

Vuonna 2022 julkisuudessa keskusteltiin runsaasti varsinkin pääkaupunkiseudulla vaikuttavista, katujengeiksi kutsutuista ryhmittymistä. Nämä ryhmittymät rakentuvat osin pysyväisluontoisille ja hierarkisille rakenteille, joskaan katujengit eivät ole ainakaan tässä vaiheessa yhteismitallisia perinteisiksi miellettyjen järjestäytyneen rikollisuuden ryhmien kanssa. Yhteistä jengeille on niiden jäsenten taipuvaisuus syyllistyä osana jengien toimintaa erilaisiin rikoksiin, kuten huumausainerikoksiin, ryöstöihin sekä vakaviin väkivaltarikoksiin.

Rahanpesun selvittelykeskus on vuonna 2022 osallistunut tiiviisti paitsi katujengeihin liittyvän tilannekuvan ylläpitämiseen myös katujengeihin liittyvän rikollisuuden estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen. Selvittelykeskuksen tehtävä ja työkalupakki huomioon ottaen toimet ovat liittyneet ennen kaikkea henkilöiden välisten yhteyksien paljastamiseen sekä rikollisten varojen havaitsemiseen ja pysäyttämiseen.

Ilmoitusvelvollisten on täysin mahdollista havaita sellaisia epäilyttäviä liiketoimia, jotka liittyvät katujengeihin ja jengien jäsenten rikolliseen toimintaan kuten huumausainekauppaan, anastetun tavaran myyntiin tai laittomien tuotteiden hankintaan. Muun muassa seuraavat tekijät ovat tyypillisiä katujengeille:

- Jengit leimaantuvat vahvasti tiettyihin kaupunginosiin, jossa myös tapahtuu huumekauppaa ja muuta vakavaa rikollisuutta.
- Jengien välillä vakavia väkivaltaisia, myös aseellisia, yhteydenottoja.
- Jengeihin liittyy läheisesti rap-musiikki. Kappaleissa ihannoitetaan rikollista elämäntapaa ja vastakkainasettelua toisten jengien kanssa.
- Huumekaupan lisäksi jäsenten keskuudessa on havaittu poikkeuksellisen paljon ilokasuaun liittyvää hankkimista ja välitystoimintaa.
- Mm. transaktioiden, erityisesti rahalähetyksien ja korttistojen, perusteella toimintaa ja yhteyksiä ulkomaille.
- Epäilyttävien varojen alkuperänä esimerkiksi tavanomaista suuremmat käteispanot.

6 Katsaus työn tuloksiin vuonna 2022

Rahanpesun selvittelykeskus on 1.3.1998 perustettu Keskusrikospoliisin tiedusteluosaston yksi linja. Selvittelykeskuksessa työskenteli vuonna 2022 noin 40 henkilöä, joista 7 henkilöä työskenteli erillisellä hankerahoituksella. Selvittelykeskuksen toiminnot jakautuvat neljään eri ryhmään: ilmoitusten vastaanottoon, jonka vastuulla on saapuvien ilmoitusten tarkistus ja priorisointi, kahteen selvittelyryhmään, jotka keskittyvät rahanpesun selvittelyyn, erityisselvittelyryhmään, jossa on erikoistuttu terrorismin rahoittamisen torjuntaan ja virtuaalivaluuttoihin sekä analyysiryhmään, joka sisältää IT ja analyysi -toiminnot.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017) säädetään Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävistä. Tehtäviä on päivitetty viimeksi lakimuutoksella syyskuussa 2022. Lain mukaan Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluu muun muassa:

- rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen, paljastaminen ja selvittäminen sekä tutkintaan saattaminen
- epäilyttäviä liiketoimia ja terrorismin rahoittamista koskevien ilmoitusten vastaanottaminen sekä palautteen antaminen ilmoitusvelvollisille
- yhteistyö ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten kanssa
- operatiivisten ja strategisten analyysien tekeminen.

6.1 Katsaus rahanpesuilmoitamiseen

Vuonna 2022 Rahanpesun selvittelykeskus vastaanotti yli 230 000 epäilyttävää liiketoimea koskevaa ilmoitusta, mikä on kaikkien aikojen toiseksi suurin ilmoitusmäärä vuodessa. Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajien osuus kokonaismäärästä oli 84 055 ilmoitusta.

Taulukko 1 Rahanpesuilmoitusten määrät ilmoittajaluokittain 2020-2022

Ilmoittajaluokka	2020	2021	2022
Yleistä maksujenvälitystä tarjoava (sis. valuutanvaihdon)	20 653	19 593	19 199
Luotto- ja rahoituslaitos (muu kuin pankki)	7 541	14 618	107 629
Luotto- ja rahoituslaitos (pankki)	12 888	13 877	13 337
Rahapeliyhteisö	11551	12 303	5 310
Vakuutusyhtiö, -yhdistys tai työeläkevakuutusyhtiö	138	127	277
Kirjanpitäjä	31	89	62
Huolehtimisvelvoitteen mukainen viranomaisen	90	78	111
Muut, vähäisiä ilmoitusmääriä tuottavat, ilmoittajaluokat yhteensä	22	37	30
Tavarán myynti käteisenä > 10 000 €	45	36	43
Muu viranomaisen kotimaa	18	32	28
Tilintarkastaja	18	19	40
Kiinteistönvälittäjä	12	16	32
Sijoituspalveluyritys	15	12	5
Asianajaja tai muu oikeudellisia palveluja tarjoava	10	12	9
Rahastoyhtiö tai säilytisyhteisö	9	3	4
Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	9 000	3 631 789	84 055
Kaikki yhteensä	62 041	3 692 641	230 171

Vuoteen 2021 verrattuna huomattavimmat tilastolliset muutokset tunnusluvuissa ovat:

1. Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajien tekemien ilmoitusten määrän pudotus vuoden 2021 ilmoitusmäärästä (3 631 789 ilmoitusta). Syy määrän huomattavaan putoamiseen on vuonna 2021 tehty poikkeuksellisen suuri määrä ilmoituksia transaktioista, joissa oli syytä olettaa ainakin toisen osapuolen toimineen jollakin pimeän internetin kauppapaikoista. Rahanpesun selvittelykeskuksen näkemyksen mukaan vuosi 2021 oli tältä osin poikkeava vuosi, eikä ilmoitusten kokonaismäärään liittyvä vertailu ole tästä syystä mielekäästä.
2. Luotto- ja rahoituslaitosten (Muu kuin pankki) tekemien ilmoitusten määrän kasvu oli erittäin suurta. Kasvu kuitenkin selittyy lähes kokonaan yksittäisen ilmoitusvelvollisen takautuvasti tekemillä summarajaperusteisilla ilmoituksilla. On todennäköistä, että tämä jää samanlaiseksi poikkeukselliseksi tapahtumaksi kuin vuoden 2021 virtuaalivaluuttapalvelun tarjoajien ilmoituspiikki.
3. Rahapeliyhteisöjen tekemien ilmoitusten kokonaismäärä putosi alle puoleen vuoden 2021 lukemasta. Pudotukseen yhtenä keskeisenä selittäjänä on kyseisen ilmoittajaryhmän ilmoitusvelvollisten monitoroinnin kehittäminen.
4. Tilintarkastajien ja kiinteistönvälittäjien ilmoitusmäärät tuplaantuivat edelliseen vuoteen verrattuna. Tämän arvioidaan johtuvan paitsi lisääntyneestä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tunnistamiseen tähtäävästä kouluttamisesta myös Venäjän hyökkäyssodan vaikutuksista esimerkiksi eräiden kiinteistökauppojen epäilyttävyyteen.

5. Selvittelykeskuksen laatimien tiedonluovutusten määrä. Vuonna 2022 selvittelykeskus teki suhteellisesti enemmän tiedonluovutuksia juttuja kohden koti- ja ulkomaisille viranomaisille kuin kertaakaan aikaisemmin. Tilastot tukevat havaintoja siitä, että yhä enenevässä määrin selvittelyn alla olevat jutut ovat laajempia sekä syvempiä ja liittyvät yhä useampien viranomaisten toimivaltaan.

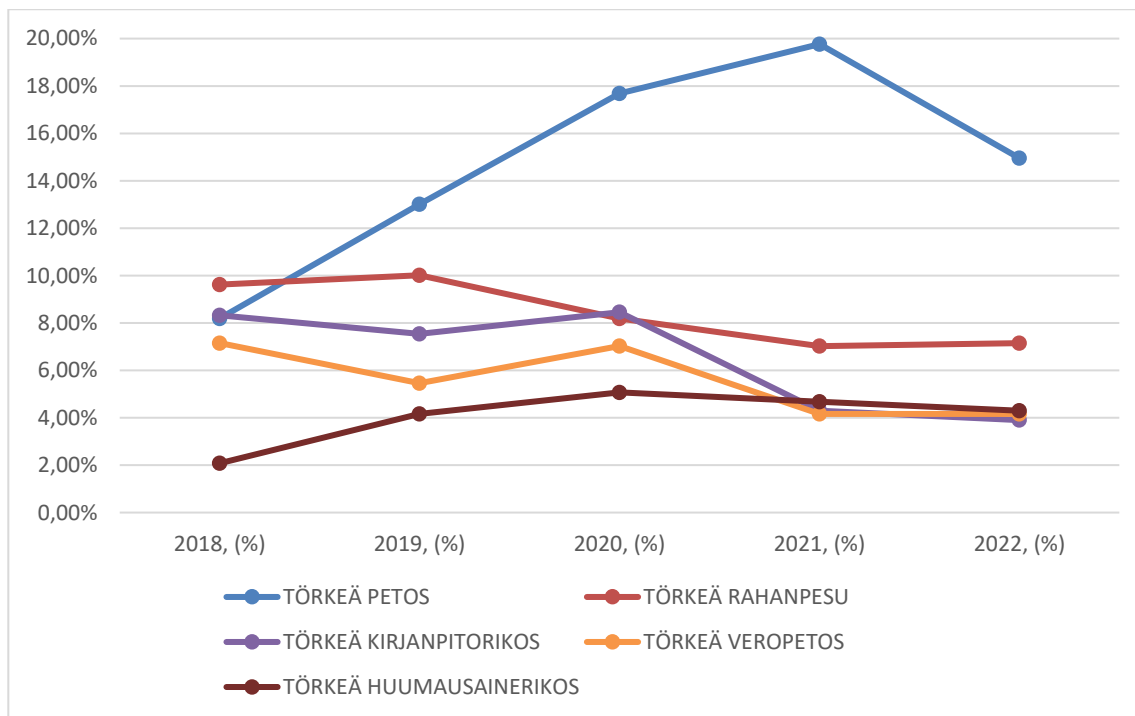
Tarkemmat tilastot löytyvät vuosikertomuksen luvusta 6.

6.2 Rahanpesuilmoitusten erityispiirteitä

Tietoverkkoavusteiset (TVA) petokset työllistivät selvittelykeskusta myös vuonna 2022. Selvittelykeskus puuttui erityisesti tapauksiin, joissa joko Suomessa tai ulkomailla petoksella hankittuja varoja ohjattiin suomalaisille pankkitileille ja edelleen ulkomaisille pankkitileille. Uutena ilmiönä TVA petoksiin liittyen huomattiin, että entiset petosten uhrin ovat alkaneet toimia petoksella vietyjen varojen välittäjinä. Varojen välittämisen voidaan monissa tapauksissa katsoa täyttävän rahanpesurikoksen tunnusmerkistön. Myös niin sanotut perinteiset petostapaukset, joissa petosten uhreilta siirrettiin suoraan varoja ulkomaisille pankkitileille, työllistivät merkittävästi selvittelykeskusta.

Yleisimmät törkeät rikosnimikkeet, joihin Rahanpesun selvittelykeskuksen tietoja luovutettiin vuonna 2022 olivat törkeä petos (14,95 %), törkeä rahanpesu (7,15 %), törkeä huumausainerikos (4,29 %), törkeä veropetos (4,16 %) ja törkeä kirjanpitorikos (3,90 %). Viiden vuoden ajalta havaittavat muutokset nimikkeissä tukevat myös selvittelykeskuksen rahanpesuilmoitusten perusteella tehtyjä havaintoja mm. petosten merkittävästä kasvusta.

Kaavio 1 Viisi yleisintä törkeää rikosnimikettä, jotka liittyvät luovutettuihin juttuihin

Virtuaalivaluuttojen jäljittämiseen liittyvät tekniset haasteet muodostavat oman erityispiirteensä ja -haasteensa Rahanpesun selvittelykeskukselle. Suomessa virtuaalivaluuttatoimijat tekivät Ra-

hanpesun selvittelykeskukselle yhteensä 84 055 ilmoitusta epäilyttävistä liiketoimista, joka muodostaa huomattavan osan kaikista selvittelykeskuksen vastaanottamista ilmoituksista. Näille ilmoituksille tyypillistä oli mm. se, että asiakkaan virtuaalivaluuttalompakkoon oli saapunut varoja pimeään verkon kauppapaikoilta, sieltä oli tehty siirtoja pimeään verkon kauppapaikoille tai lompakkoon saapuneiden varojen alkuperä oli muutoin ollut epäselvä.

Kansainvälisen trendin mukaisesti myös Suomessa on lisääntynyt muiden virtuaalivaluuttojen kuin Bitcoinin käyttö rikollisessa toiminnassa. Varallisuuden muuttaminen valuutasta toiseksi ja siirtyminen lohkoketjujen välillä on lisääntynyt. Bitcoinin suosion suhteellinen heikkeneminen voi olla seurausta yleisestä markkinakehityksestä, mutta taustalla voi olla myös Bitcoinin arvon vaihteluun tai muiden lohkoketjujen teknisiin ominaisuuksiin liittyviä syitä. Erityisesti kiinteäkursiset virtuaalivaluutat ovat kasvattaneet suosiotaan myös rikosten yhteydessä.

Kolmantena erityispiirteenä vuoden 2022 epäilyttäviä liiketoimia koskevissa ilmoituksissa olivat Venäjän aloittamaan hyökkäyssotaan liittyvät ilmoitukset, joista kerrottu tarkemmin luvussa 2.1.

6.3 Analyysi

Vuonna 2022 selvittelykeskuksen analyysiryhmässä jatkettiin jo vuonna 2020 aloitettua laajaa analyysikokonaisuutta, joka kohdistui erään, pääosin ulkomaan kansalaisista koostuvan ryhmittymän toiminnan ja henkilöyhteyksien tarkasteluun. Tämän lisäksi analyysiryhmä tuki merkittäväällä panoksellaan Keskusrikospoliisin esitutkintoja ja tiedusteluhankkeita. Muita analyysien teemoja ovat olleet muun muassa tietoverkkoavusteiset petokset, käteinen sekä Rahanpesun selvittelykeskuksen digihankkeeseen liittyvät selvitykset. Analyysiryhmä on tuottanut myös joukon ilmoittaja- ja sektorikohtaisia analyysijä sekä ilmoitusvelvollisille että valvojille, minkä lisäksi on tuotettu selvittelykeskuksen omaa toimintaa arvioivia analyysijä.

Syksyllä 2022 julkaistiin uusien versio selvittelykeskuksen Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä -raportista. Selvitys pohjautuu Helsingin hovioikeuden 2019-6/2022 aikana antamiin tuomioihin ja päätöksiin, joissa on vähintään yksi syytekohta tai syyksi luettu rikos nimikkeellä törkeä rahanpesu. Lisäksi loppuvuonna 2022 aloitettiin rahanpesuindikaattorit -julkaisun päivitys, joka julkaistaan vuoden 2023 aikana

6.4 Operatiivinen yhteistyö

Rahanpesutapaukset, rahanpesun esirikokset ja terrorismin rahoittaminen ovat hyvin usein laajoja kokonaisuuksia ja sisältävät rajat ylittäviä rikoksia. Tästä syystä selvittelykeskus tekee tiivistä operatiivista yhteistyötä ja tiedonvaihtoa sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Operatiivinen yhteistyö pitää sisällään mm. tietojen luovuttamisen, tiedustelujen tekemisen ja varojen jäädyttämisen.

Rahanpesun selvittelykeskus tekee kansallisella tasolla tiivistä yhteistyötä Keskusrikospoliisin muiden yksiköiden sekä poliisilaitosten kanssa. Tehokkaan rikosten estämisen, paljastamisen ja selvittämisen kannalta oikea-aikainen ja riittävän laaja viranomaisyhteistyö on välttämätöntä. Tiedonvaihto lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi on välttämätöntä poliisiyksiköiden lisäksi myös muun muassa Suojelupoliisin, Puolustusministeriön, Puolustusvoimien, Ulkoministeriön, Ulosottolaitoksen, Tullin, Rajavartiolaitoksen, Verohallinnon ja lain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017, ”rahanpesulaki”) mukaisten valvojien kanssa. Helmikuussa

2022 alkanut Venäjän hyökkäyssota ja sen myötä asetetut pakotteet lisäsivät yhteistyötä muun muassa Ulkoministeriön ja Ulosottolaitoksen kanssa.

Keskeisenä osana selvittelykeskuksen toimintaa on myös kansainvälinen tietojen vaihto. Monet ilmoitusvelvolliset toimivat kansainvälisesti ja usein myös eri oikeusjärjestelmien, mukaan lukien rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa sääntelevien lakien, velvoittamina. Epäilyttä-
vistä liiketoimista tehdyt ilmoitukset koskevat usein rajat ylittäviä varojen siirtoja tai ulkomaalaisia henkilöitä ja selvittelykeskuksen tunnistamat epäillyt petos- ja muut rikokset johtavat enenevässä määrin ulkomaille. Toisaalta kansainvälinen yhteistyö sekä hyvät ja suorat tiedonvaihdon kana-
vat ovat ratkaisevan tärkeitä selvittelykeskuksen omassa toiminnassa ja onnistuneelle rikostor-
junnalle.

Vuonna 2022 selvittelykeskus aloitti 1430 rahanpesun selvittelyyn liittyvää selvittelykokonai-
suutta eli 'juttua'. Näistä 54 liittyi mahdolliseen terrorismin rahoittamiseen. Jutut avataan pääosin
vastaanotettujen ilmoitusten perusteella, mutta osa niistä liittyy selvittelykeskuksen vastaanotta-
miin tiedusteluihin tai ulkomailta saatuihin tietoihin. Juttujen käsittelyaika vaihtelee suuresti. Jos-
kus tapauksen selvittely kestää vain muutamia päiviä, mutta joissakin tapauksissa selvittely voi
kestää jopa useita kuukausia. Toiminnan ytimessä on tiedonvaihto muiden viranomaisten
kanssa sekä tiedonhankinta muilta viranomaisilta ja yksityisen sektorin toimijoilta. Juttuihin
liittyen selvittelykeskus voi tehdä tiedusteluja kotimaisille toimijoille ja viranomaisille sekä ul-
komaisille viranomaisille. Selvittelykeskus voi myös antaa ilmoitusvelvolliselle määräyksen
keskeyttää liiketoimi kymmenen arkipäivän ajaksi Suomessa sekä pyytää ulkomaisia selvit-
telykeskuksia jäädyttämään tai pysäyttämään varoja ulkomaisilla tileillä.

Eri viranomaiset pyytävät selvittelykeskukselta tehtäviensä suorittamiseksi selvittelykeskuksen
hallussa olevia tietoja. Selvittelykeskus vastaanotti 462 tiedustelua kotimaisilta toimijoilta ja 104
tiedustelua ulkomaisilta toimijoilta yhteensä 66 eri maasta. Eniten Suomeen tiedusteluja lähettä-
neet maat olivat Viro (17), Venäjä (8), Ukraina (8), Yhdysvallat (7) ja Saksa (6). Kotimaisista tie-
dusteluista suurin osa vastaanotettiin poliisilaitoksilta (267) ja Keskusrikospoliisilta (86).

Vuonna 2022 selvittelykeskus lähetti kotimaisille, pääosin yksityisille toimijoille yhteensä 477 tie-
dustelua, joista 294 lähetettiin pankkisektorille. Tämän lisäksi selvittelykeskus lähetti 465 tiedus-
telua ulkomaille. Eniten tiedusteluja lähetettiin Saksaan, mistä vuoden 2022 aikana kysyttiin tie-
toja 48 kertaa. Toiseksi eniten tiedusteluja lähetettiin Espanjaan (40) ja kolmanneksi eniten Liet-
tuun (34). Yhteensä tiedusteluja lähetettiin 53 eri maahan.

Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta antaa selvittelykeskukselle itsenäisen päätäntävällän luo-
vuttaa tietoa kotimaisille viranomaisille tai vieraan valtion Rahanpesun selvittelykeskukselle.
Vuoden 2022 aikana selvittelykeskus on antanut tukea laajoissa esitutkintakokonaisuuksissa niin
kansallisesti kuin kansainvälisesti. Rahanpesun selvittelykeskus suoritti vuonna 2022 avatuista
1 430 selvittelyjutusta yhteensä 1 800 tiedonluovutusta. Avattuihin juttuihin liittyvien tiedonluovu-
tusten lukumäärä laski hieman vuodesta 2021, mutta luovutusten määrä juttua kohden kasvoi
jälleen. Vallitseva trendi on, että yhä useammassa tapauksessa tietoja luovutetaan selvittelyn
päätteeksi useammalle kuin yhdelle viranomaiselle.

Taulukko 2 Selvittelykeskuksen tiedonluovutusten määrä suhteessa avattuihin juttuihin 2020 - 2022

Tiedonluovutukset juttua kohden	2020	2021	2022
Tiedonluovutusten lukumäärä	1878	1960	1800
Avatut jutut	1845	1655	1430
Luovutuksia juttua kohden	1,02	1,18	1,26

Luovutusmääriä tarkastellessa on otettava huomioon, että ulkomaille on lisäksi kansainvälisen sääntelyn nojalla luovutettu tietoja yhteensä 10 052:sta ilmoituksesta. Näissä tapauksissa ei selvittelykeskuksessa olla avattu juttua eikä tiedonluovutuksia ole tilastoitu taulukkoon kaksi. Ilmoitukset, joista ollaan luovutettu tietoja kansainvälisten sopimusten nojalla, ovat olleet lähes yksinomaan summarajaperusteisia ilmoituksia.

Liiketoimen keskeyttämistä koskevia määräyksiä (jäädytysmääräys) annettiin vuonna 2022 yhteensä 94. Jäädytysmääräysten kohteena olevien varojen euromääräinen summa laski vuoteen 2021 verrattuna, sillä jäädytysmääräyksiä annettiin 5 317 885 euron edestä.

Kansainvälisessä operatiivisessa kontekstissa selvittelykeskukset voivat lisäksi lähettää toisilleen varojen pysäyttämispyyntöjä tapauksissa, joissa rikoshyötyä on siirretty rajojen yli ja nopeat toimenpiteet ovat tarpeen. Selvittelykeskus lähetti vuoden 2022 aikana 91 pyyntöä 21 eri maahan. Lähetettyihin pyyntöihin liittyi varoja noin 12,7 miljoonan euron arvosta. Tiedonluovutuksia ja liiketoimen keskeyttämistä koskevat tarkemmat tilastot löytyvät luvusta 6.

Rahanpesudirektiivi¹ velvoittaa selvittelykeskukset välittämään vastaanottamansa ilmoituksen toiseen jäsenmaahan tapauksissa, joissa ilmoituksella on liittymä toiseen jäsenmaahan. Merkittävämmissä tapauksissa selvittelykeskus toimittaa tietoa myös EU-maiden ulkopuolisiin maihin. Selvittelykeskus vastaanottaakin erittäin suuren määrän ilmoituksia, joilla on kytkös toiseen maahan. Selvittelykeskus luovutti vuoden 2022 aikana 179 ilmoitusta yhteensä 65 eri maahan, joista 26 maata oli EU-maita ja 39 maata EU:n ulkopuolisia maita. Eniten ilmoituksia lähetettiin Viroon, Saksaan ja Belgiaan.

Selvittelykeskus on toteuttanut tavanomaisten pysäyttämispyyntöjen lisäksi myös erikseen sovitessa oikeusapupyntöihin pohjautuvia takavarikkopyyntöjä, joissa on pyydetty jäädyttämään ja takavarikoimaan virtuaalilompakkoja sekä niissä olevia virtuaalivaroja. Oikeusapupyntöjä on vastaanotettu ulkomaiden toimivaltaisilta viranomaisilta. Rahanpesun selvittelykeskus takavarikoi vuonna 2022 em. pyyntöihin perustuen virtuaalivaluuttoja yhteensä yli 700 000 €² arvosta.

Rahanpesun selvittelykeskus on päävastuullinen osallistuja Europolin CFMLAR (Criminal Finances, Money Laundering and Asset Recovery) prioriteetin operatiivisissa projekteissa. Vuoden 2022 aikana, selvittelykeskus edusti useassa CFMLAR kokouksessa ja antoi kontribuutiota jäsenvaltioiden strategisiin ja operatiivisiin tiedusteluhankkeisiin yhteistyössä muiden viranomaisien kanssa.

¹ EU:n neljäs rahanpesudirektiivi, Artikla 53, kappale 1, alakappale 3 (cross-border reports)

² Arvo takavarikkohetkellä

6.5 Virtuaalivaluutan jäljittäminen

Virtuaalivaluuttatoimiala oli vuonna 2022 kovassa myllerryksessä. Merkittäviä muutoksia oli niin markkinoilla toimivien yritysten kuin myös rikollisten suosimien palveluiden osalta. Kansainvälisesti lainvalvontaviranomaiset ovat kohdistaneet merkittäviä toimenpiteitä niin TOR-verkon toimijoihin kuin myös palveluita tarjoaviin yrityksiin, jotka eivät ole noudattaneet alan sääntelyä. Virtuaalivaluuttojen ja lohkoketjujen hajautetun ja globaalin luonteen vuoksi ulkomaisten lainvalvontaviranomaisten toimilla on heijastevaikutuksia myös suomalaiseen toimintakenttään. Usealla viranomaisten toimien kohteeksi joutuneella toimijalla on ollut huomattavia kytkentöjä Venäjälle.

Rahanpesuilmoitusten käsittelyn lisäksi selvittelykeskus on tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyen koulutusta, asiantuntijapalveluita ja käytännön tukea rikostutkintoihin. Selvittelykeskuksen asiantuntijoita on kuultu lisäksi todistajina tuomioistuinkäsittelyissä. Koulutusta on tarjottu esitutkintaviranomaisten lisäksi myös muun muassa tuomioistuin- ja syyttäjälaitokselle.

Virtuaalivaluuttatoimialan erityispiirteitä ovat erittäin nopeat arvonn siirrot ja toiminnan kansainvälisyys, joiden vuoksi erityisesti rikoshyödyn takaisinsaannin näkökulmasta yksinään kansainvälinen oikeusapumenettely ei aina ole riittävä toimi. Selvittelykeskus on omalla toiminnallaan avustanut tutkintayksiköitä yhteistyössä ulkomaisten selvittelykeskusten kanssa rikoshyödyn takaisinsaannin turvaamiseksi.

Erytiesesti petosrikollisuus aiheuttaa suomalaisille uhreille merkittäviä rikosvahinkoja. Esimerkiksi sijoituspetosten tutkinnassa on havaittu toiminnan olevan kansainvälistä, erittäin järjestelmällistä ja suunnitelmallista, ja rikoshyötynä saadun virtuaalivaluutan alkuperää on pyritty peittämään useilla erilaisilla häivytyksen menetelmillä. Yksittäisten suomalaisten uhrien menetykset ovat olleet miljoonia euroja.

Virtuaalivaluuttoja käytetään myös rikosten mahdollistajana. Lohkoketjuteknologiaan liittyvää näennäisanonymiteettiä hyväksikäyttämällä rikolliset toimijat käyttävät virtuaalivaluutaa myös esimerkiksi hankkimalla sillä rikosten tekemiseen tarvittavaa välineistöä. Varsinainen rikos voi tällöin olla esimerkiksi tietomurto- tai muu kyberrikos.

6.6 Terrorismin rahoittaminen

Vuonna 2022 selvittelykeskus vastaanotti 55 terrorismin rahoittamista koskevaa tai terrorismin rahoittamista indikoivaa ilmoitusta. Näiden lisäksi selvittelykeskuksessa havaittiin erinäinen määrä muita ilmoituksia, joissa oli viitteitä terrorismin rahoittamiseen. Selvittelykeskuksessa avattiin vuoden aikana kaikkiaan 54 terrorismin rahoittamiseen liittyvää selvittelykokonaisuutta, jotka johtivat 39 tiedonluovutukseen eri viranomaisille.

Vuoden laajimmat selvittelykokonaisuudet ovat liittyneet tapauksiin, joissa terroristiryhmien tai näihin kytköksissä olevien henkilöiden epäillään keränneen varoja välitettäväksi terroristijärjestöille ulkomaille. Näissä kokonaisuuksissa on ollut viitteitä paitsi laittomasta varojen keruusta myös laillisen liike- tai yhdistystoiminnan kautta hankitusta varallisuudesta, jonka siirtämisestä terrorististen toimijoiden käyttöön on havaittu viitteitä.

Selvittelykokonaisuuksille tyypillisiä piirteitä olivat muun muassa:

- kansainvälinen ulottuvuus transaktioiden kuten tilisiirtojen ja rahalähetysten osalta

- kansainvälisten maksunvälittäjien käyttäminen ulkomaan siirtoja varten
- yksittäinen henkilö siirtää tai lähettää varoja useille eri henkilöille ja useisiin eri maihin, Eurooppaan ja Euroopan ulkopuolelle
- transaktio kohdistuu tai on peräisin korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtiosta
- Suomessa oleskelevat henkilöt ovat hankkineet ulkomaisia pankkitilejä käyttöönsä
- varojen keruussa käytetään sosiaalisen median sekä muita online-varainkeruupalveluita.

Kansainvälisesti arvioiden vuodelle 2022 on ollut leimallista äärioikeistolaisten toimijoiden ("Extreme Right Wing Extremism/Terrorism") ja erilaisten hallinnonvastaisten toimijoiden ("Anti-Government Extremism/Terrorism") liikehdinnän kasvu. Myös Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnassa on monitoroitu kyseisiä ilmiöitä ja osallistuttu kansainväliseen viranomaisyhteistyöhön ja seminaareihin ilmiöiden ja erityisesti niiden rahoittamisen tunnistamiseksi ja torjumiseksi.

6.6.1 Varojen jäädyttäminen terrorismin torjumiseksi

Suomessa otettiin 1.6.2013 käyttöön kansallinen varojen jäädyttämismekanismi terrorismin torjumiseksi. Laki varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi (325/2013) mahdollistaa terroristiyhteyksiä omaavien luonnollisten henkilöiden sekä oikeushenkilöiden varojen jäädyttämisen. Varojen jäädyttämisen tarkoituksena on estää päätöksen kohdetta kanavoimasta varoja terroristiseen tarkoitukseen. Rahanpesun selvittelykeskus vastaa käytännössä lain perusteella tehtävien jäädyttämisspäätösten valmistelusta ja niiden edellytysten selvittämisestä sekä jäädytyksiä koskevista julkisesta luettelosta.

Vuonna 2022 Rahanpesun selvittelykeskuksessa ei tehty yhtään uutta päätöstä varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi. Vuoden aikana kumottiin neljä jäädyttämisspäätöstä, joista yksi koski luonnollista henkilöä ja kolme oikeushenkilöä.

7 Yhteistyö sidosryhmien kanssa vuonna 2022

Kiinteä osa Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa on kansallinen ja kansainvälinen sidosryhmäyhteistyö, joka voidaan vielä karkeasti jakaa operatiiviseen ja muuhun yhteistyöhön. Niin kansallisesti kuin kansainvälisesti muussa sidosryhmäyhteistyössä keskitytään pääosin lainsäädäntöhankkeisiin, palautteen antamiseen, rikosilmiöihin liittyvään tietojen ja kokemusten vaihtamiseen sekä järjestelmien kehittämiseen.

7.1 Kansallinen yhteistyö

Rahanpesun selvittelykeskus osallistuu aktiivisesti rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen torjuntatoimiin sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseen tähtääviin toimiin antamalla panoksensa useaan kansalliseen viranomaistyöryhmään. Vuoden 2022 aikana yksikön edustajat ovat osallistuneet muun muassa valtiovarain- ja sisäministeriön johtamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansalliseen viranomaistyöryhmään, sisäministeriön johtamaan esiselvityshankkeeseen tilitapahtumatietojen lisäämisestä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään, puolustusministeriön johtamaan työryhmään koskien hallituksen esityksen valmistelua kiinteistöomistuksen valvonnan lainsäädännön kehittämiseksi, puolustusministeriön johtamaan EU/ETA-alueen ulkopuolista kiinteistöomistusta koskevaan jatkoselvitykseen, valtiovarainministeriön johtamaan työryhmään tietojenvaihdon parantamiseksi kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistoiminnassa, ulkoministeriön johtamaan pakoteyhteistyöryhmään sekä kansallisiin FATF (Financial Action Task Force) -ryhmiin.

Rahanpesun selvittelykeskus jakaa aktiivisesti tietoa ja käy keskustelua rahanpesulain mukaisien ilmoitusvelvollisten ja valvojien kanssa. Tähän liittyen vuonna 2022 pidettiin 33 koulutus- tai yhteistyötapaamista. Lisäksi koulutettiin erilaisia viranomaiskumppaneita, etenkin virtuaalivaluut-taan ja niiden jäljittämiseen liittyvissä aiheissa.

7.2 FAMLIT

Rahanpesun selvittelykeskus käynnisti kesällä 2020 viranomaisten ja ilmoitusvelvollisten AML yhteistyöryhmän FAMLIT (Finnish Anti Money Laundering Intelligence Task Force). Asiantuntijaryhmän tavoitteena on yhteistyön tiivistäminen viranomaisten (Rahanpesun selvittelykeskuksen, poliisin, ministeriöiden, valvojien) sekä yksityisen sektorin toimijoiden (ilmoitusvelvolliset, niiden edunvalvonnasta vastaavat organisaatiot) välillä ja kesken. Asiantuntijaryhmän pääpaino on nimittäin rikostorjunnallisten tavoitteiden edistäminen eli rahanpesurikosten, niiden esirikosten sekä terrorismin rahoittamisen tehokas ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen laadukkaiden rahanpesuilmoitusten kautta.

FAMLIT -asiantuntijaryhmällä on kaksi päätavoitetta; konkreettinen operatiivinen yhteistyö sekä torjuntaprosessien kehittämiseen tähtäävä yhteistyö. Operatiivisen yhteistyön tavoitteena on, että osapuolet vaihtavat tietoja lainsäädännön mahdollistamalla ja erikseen sovittavalla tavalla konkreettisista rahanpesulain mukaisista epäilyttävistä liiketoimista ja kohteista. Operatiivista yhteistyön kehittämistä varten perustettiin erillinen operatiivinen alatyöryhmä, jonka toiminta käynnistettiin vuoden 2022 loppupuolella. Operatiivista yhteistyötä tiivistettiin ja työryhmä keskittyy nyt entistä enemmän konkreettisempaan tiedon jakamiseen, jotta ajankohtaisiin rikosilmiöihin

voidaan puuttua keskitetysti yhdessä yhä tehokkaammin. Tiedonvaihdon edistämiseen perustettiin työryhmälle oma keskitetty ja tietoturvallinen alusta syksyllä 2022, jonka avulla rahanpesun riskeihin ja tekotapoihin liittyvää aineistoa voitiin vaihtaa entistä sujuvammin.

Torjuntaprosessien kehittämisen tavoitteena on poistaa tiedonvaihdon esteitä, vaihtaa ajankoh- taista tekotapatietoa ja tietoa rahanpesun riskeistä sekä kehittää ilmoitusvelvollisten valmiuksia tunnistaa aikaisempaa paremmin mahdollisia epäilyttäviä liiketoimia rikoslajikohtaisesti. Torjun- taprosesseja kehitetään muun muassa antamalla palautetta rahanpesuilmoitusten laadusta, vai- kutuksista ja onnistumisista sekä tuomalla kehitysideoita Rahanpesun selvittelykeskuksen ja il- moitusvelvollisten torjuntaprosesseihin.

Rahanpesun selvittelykeskus toimii FAMLIT -työryhmän puheenjohtajana suunnitellen ja järjes- täen ajankohtaisiin rikosilmiöihin ja tekotapoihin liittyvää koulutusta työryhmän jäsenille. Vuonna 2022 koulutusta järjestettiin yhteistyöryhmälle muun muassa tietoverkkoavusteisten petosrikos- ten sekä ihmiskaupparikosten tunnistamiseen. Yhteistyöryhmää laajennettiin vuoden 2022 ai- kana usealla uudella edustajalla ja mukaan liittyi nyt ensimmäistä kertaa mm. virtuaalivaluuttatoi- mijoita. Koulutusyhteistyötä kehitetäänkin jatkuvasti myös uusien ilmoitusvelvollisten tarpeet huomioiden. FAMLIT yhteistyöryhmä kokoontui vuonna 2022 yhteensä 8 kertaa.

7.3 Kansainvälinen yhteistyö

Rahanpesun, sen esirikosten ja terrorismin rahoittamisen tehokas estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja tutkintaan saattaminen edellyttää laajaa kansainvälistä yhteistyötä. Rahanpesun selvittelykeskus panostaa sekä EU:n piirissä tehtävään yhteistyöhön että laajempaan kansainvä- liseen yhteistyöhön, jota tehdään muun muassa Egmontin (Egmont Group of Financial Intelli- gence Units) ja FATF:n piirissä.

Rahanpesun selvittelykeskus toimii aktiivisesti erilaisilla kansainvälisillä forumeilla. Egmont Group on Rahanpesun selvittelykeskusten kansainvälinen yhteenliittymä, jolla on merkittävä rooli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä näihin liittyvien vakavan ja järjestäytyneen ri- kollisuuden torjunnassa globaalisti. Egmont Groupin jäsenenä on maailmanlaajuisesti jo lähes 170 rahanpesun selvittelykeskusta, joiden jäsenyyden yhtenä edellytyksenä on sitoutuminen kansainväliseen tiedonvaihtoon. Rahanpesun selvittelykeskus on ollut Egmontin jäsen jo vuo- desta 1998 lähtien. Ryhmän toiminnassa kehitetään teknisiä menetelmiä tiedonvaihdon tehosta- miseksi ja tietosuojan ja -turvan varmistamiseksi, sekä jaetaan tietoa ja kokemuksia substanssi- aiheista, kuten tietyn rahanpesun esirikostyyppin tehokkaasta torjumisesta. Selvittelykeskus on allekirjoittanut lisäksi yhteensä 38 yhteisymmärryspöytäkirjaa³, joiden tavoitteena on tiivistää tätä yhteistyötä. Tässä yhteistyössä korostuvat suorat ja nopeat yhteydet maihin, joista ja joihin varo- jen siirtoja tapahtuu eniten.

FATF on kansainvälisesti toimiva OECD:n alainen hallitusten välinen elin, joka antaa suosituksia ja arvioi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen sekä joukkotuhousoseiden levittämisen torjunta- toimia jäsenmaissaan. FATF:n jäsenmaita on 37, minkä lisäksi yhteenliittymään kuuluu useita maantieteellisesti muodostettuja työryhmiä. Suomi on ollut FATF:n jäsenmaa jo vuodesta 1991. Valtiovarainministeriö on Suomen FATF -delegaation koordinoija ja Rahanpesun selvittelykes-

³ MoU - Memorandum of Understanding

kus osallistuu kansallisen FATF -ryhmän ja FATF -johtoryhmän työskentelyyn. Rahanpesun selvittelykeskuksen edustaja on jäsen FATF:n Risks, Trends and Methods -työryhmässä, jossa jaetaan tietoa ja kokemuksia ajankohtaisten rikosilmiöiden torjumisesta.

EU komissio on julkaissut heinäkuussa 2021 lainsäädäntöehdotuksia, joilla pyritään tehostamaan ja yhdenmukaistamaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntatoimia EU:n alueella. Selvittelykeskus on vuoden 2022 aikana osallistunut säädösehdotusten valmisteluun. Selvittelykeskus on niin ikään toiminut EU Heads of FIU Platform -työryhmässä. Selvittelykeskus tunnetaan asiantuntevana ja luotettavana yksikkönä muiden Rahanpesun selvittelykeskusten piirissä, joten myös vuonna 2022 on osallistuttu tiiviisti EU:n selvittelykeskusten sisäisen tiedonvaihdon FIU.net kehitykseen. Lisäksi selvittelykeskuksen henkilöstö on tukenut muiden maiden rahanpesurekisterien kehitystyötä ja tässä yhteydessä vastaanottanut useita kansainvälisiä delegaatioita, jotka ovat tulleet tutustumaan suomalaisiin prosesseihin ja järjestelmiin. Selvittelykeskus on osallistunut myös EU:n rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan asiantuntijatyöryhmän (EGMLTF) työskentelyyn.

Rahanpesun selvittelykeskus on EU:n jäsenvaltioiden selvittelykeskusten välisen tiedonvaihdon FIU.net:in⁴ käyttäjä ja järjestelmän Advisory Group -ryhmän jäsen. Nykyinen FIU.net järjestelmä on teknisen käyttöikänsä päässä ja selvittelykeskus osallistuu merkittävällä panoksella vuonna 2022 aloitettuun uuden korvaavan järjestelmän määrittelytyöhön. Vuoden 2022 aikana Selvittelykeskus toimi FIU.net:in XBR-työryhmässä, joka keskittyy epäilyttäviä liiketoimia koskevien ilmoitusten sisältöön. Selvittelykeskus on myös lisännyt järjestelmän kautta tapahtuvan tiedonvaihdon automatisointia.

Rahanpesurekisteri on rakennettu United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) kehittämän goAML järjestelmän pohjalta. GoAML on käytössä noin 60:ssä maassa ympäri maailmaa ja selvittelykeskus on aktiivinen ja tunnustettu asiantuntijajäsen näiden maiden muodostamassa goAML kansainvälisessä käyttäjäryhmässä (International User Group) ja sen alaisessa virtuaalisessa yhteisössä.

Rahanpesun selvittelykeskus osallistui pyynnöstä syyskuussa Euroopan Neuvoston järjestämään Strategisen analyysin työpajaan. Työpajassa aiheena olivat mm. strategisen analyysin tilannekuvan muodostaminen sekä julkisten ja yksityisten tahojen välinen yhteistyö (Public Private Partnership). Tilaisuudessa pidimme kolme esitystä: visualisointi selvittelyn tukena, laki strategista analyysia ohjaamassa sekä vision siitä, miten strateginen analyysi kehittyy tulevaisuudessa.

Selvittelykeskus on myös jatkanut vuonna 2022 jäsenyyttään Europol Financial Intelligence Public Private Partnership (EFIPPP) analyysi- ja tiedonvaihtoprojekteissa ja antanut kontribuutiota niissä työryhmissä, joihin on osallistuttu.

⁴ <https://www.europol.europa.eu/about-europol/financial-intelligence-units-fiu-net>

8 Digitalisaatio ja teknologian kehitys

Monilla tavoin poikkeukselliset viime vuodet ovat avanneet uusia mahdollisuuksia rahanpesun selvittelyn kehittämiseen. Toimialalla merkittävät muutokset näkyvät niin uusissa kuin vanhoissakin ilmoitusvelvollisissa. Uudet alustatalouden toimijat ovat muuttaneet rahanpesuilmoittamista pysyvästi valtavilla volyymeillaan ja näiden ilmoitusvelvollisten ilmoittaminen hakee selkeästi vielä lopullista muotoaan.

Rahanpesuilmoittamiseen liittyy paljon haasteita. Ilmoitusten laadulliset ongelmat ovat tosiasia ja niitä voi torjua monella tavoin mm. koulutuksella, älykkäällä automaatiolla sekä koneoppimisen keinoin. Onnistunut rahanpesuilmoitus edellyttää omien asiakkaiden hyvää tuntemusta. Ilmoitusvelvollisella on näköalapaikka asiakkaansa liiketoimiin ja siten syntynyt kyky arvioida sitä, mikä on asiakkaalle normaalia toimintaa.

Rahanpesun selvittelyn digitalisaatio (DIGI) on Keskusrikospoliisin Rahanpesun selvittelykeskuksen viisivuotinen vuonna 2021 käynnistetty digitalisointihanke. Se on osa Euroopan Unionin elpymis- ja palautumistukivälineellä (RRF eli Recovery and Resilience Facility) rahoitettavaa Valtiovarainministeriön koordinoimaa rahanpesun sekä terrorismin rahoittamisen torjuntaa edistävää Tehokkaan rahanpesun estämisen valvonnan ja täytäntöönpanon varmistaminen -hanketta. Hankkeen muut osallistujat ovat Valtiovarain- ja Sisäministeriö, Tulli, Finanssivalvonta sekä Patentti- ja Rekisterihallitus.

Hankkeen vision mukaisesti se toteuttaa Rahanpesun selvittelykeskukselle digitalisaatioaikan. Hankkeen lopputuloksena koneet hoitavat niille parhaiten sopivat rutiinityöt – tarkistukset ja erilaiset esityöt – valmistellen käsiteltävät asiat rahanpesun selvittelijöille parhaiten soveltuvaan muotoon vapauttaen ihmiset keskittymään perustehtävän kannalta olennaiseen eli päätöksiin sekä analyysi- ja tiedonvaihutyöhön.

Älykäs automaatio tarkoittaa käytännössä ilmoituksissa esiintyvien suomalaisten henkilöiden, yritysten sekä tilien perustietoihin liittyvää oikeellisuuden tarkastamista ennakolta ennen analyysia. Älykkääksi toimintoa voidaan nimittää siksi, että tarkistukset suoritetaan prosessia tukevana toimintona automaattisesti valmiiksi ennen ilmoituksen selvittelyä. Osa laatuparannuksista suoritetaan manuaalisesti vastaanoton toimesta koneoppimismallin tukemana. Käytännössä automaatio takaa esimerkiksi henkilöiden viranomaistiedoista saatavien tietojen hyödyntämisen. Erot ilmoitusvelvollisten antamien tietojen kanssa nousevat esiin ja selvitysten jälkeen ne hyödyttävät myös viranomaistietojen ylläpitoa. Onhan paras tieto asiakkaansa tuntevalla ilmoitusvelvollisella.

DIGI-hanke pääsi täyteen vauhtiin vuoden 2022 lopussa, haasteellisten rekrytointiprosessien jälkeen. Hankehenkilöiden määrää tullaan vielä jonkin verran kasvattamaan hankkeen edistyessä, koska siinä tarvitaan monenlaista tietoteknistä ja prosessiosaamista. Toiminnot sovitetaan Rahanpesurekisteriin siten, ettei uusien tarkistusten tai tiedon rikastamistoimien toimimattomuus estä normaalia käsittelyprosessia. Hanketta edeltävästä RANKKA-soveltuvuus selvityshankkeesta DIGI-hanke sai runsaasti arvokasta tietoa tekoälyn eri osa-alueisiin liittyvistä rahanpesun selvittelyyn soveltuvista teknologioista.

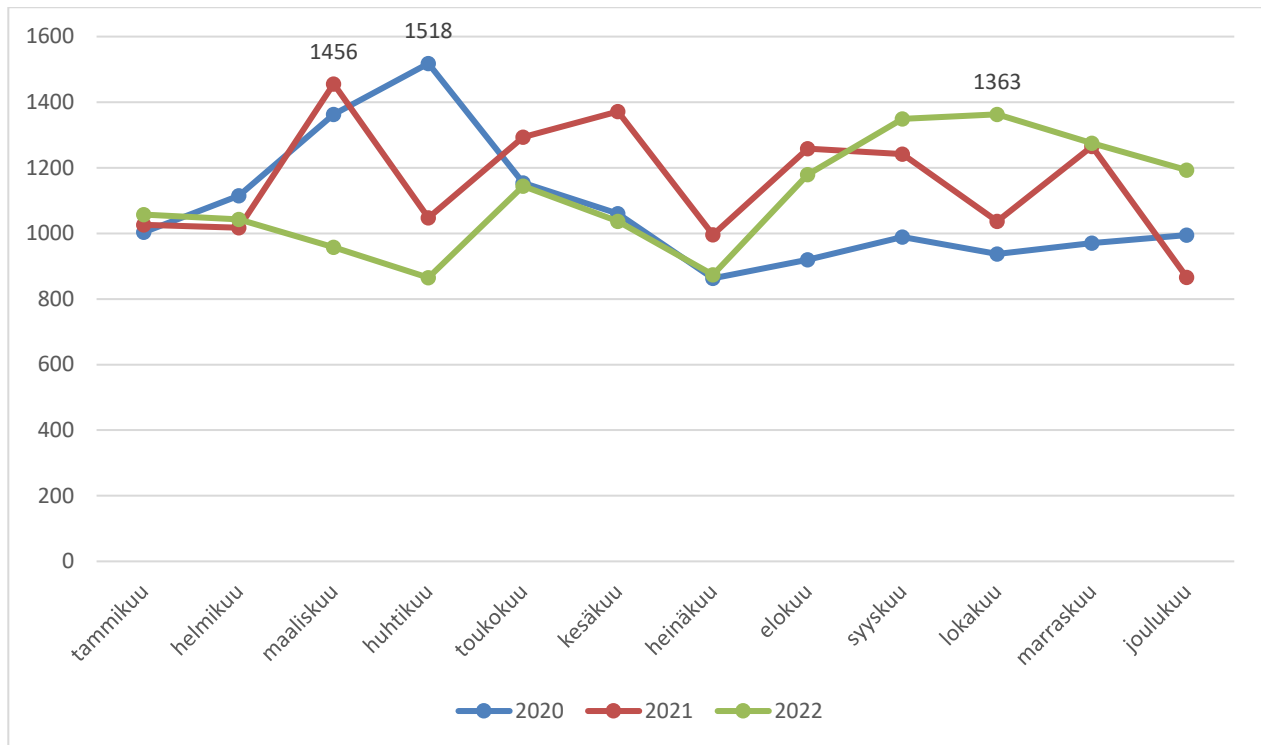
Poliisin strategia näkyy hankkeessa monella tavoin. Arjen turvaamisessa tiedon laatu on merkityksellistä, koska vain oikealla, oikea-aikaisella ja oikean muotoisella tiedolla pystymme muodos-

tamaan tilannekuvan, jonka pohjalta voimme tehdä nopeasti tasapuolisia perusteltuja lakiperusteisia päätöksiä sekä pitää luottamuksen poliisiin korkealla. Digitalisaatio nopeuttaa Rahanpesun selvittelykeskuksen vasteaikoja, mikä parantaa kykyä estää rikoksia sekä häiriöitä ennalta. Tekoäly ja älykäs automatisaatio auttavat paljastamaan ja selvittämään rikoksia entistä tehokkaammin. Hankkeessa tuotetaan uusia nykyaikaisia kyvykkyyksiä sekä turvallisia ja kehittyviä palveluja. Tärkeä osa hanketta on onnistunut yhteistyö muiden toimijoiden kanssa. Näillä kaikilla toimilla pyritään toteuttamaan poliisin visiota: Poliisi on kaikkien turvaaja, kaikkina aikoina.

9 Vuosi 2022 numeroina

Ilmoitukset

Yksi olennaisimmista tietolähteistä selvittelykeskuksen toiminnalle olivat edelleen pankkien tekemät rahanpesuilmoitukset. Niiden määrä säilyi lähes samalla tasolla kuin vuonna 2021. Ilmoituksia vastaanotettiin pankeilta keskimäärin 1 111 kappaletta kuukaudessa. Vuonna 2022 pankki-ilmoitusten vastaanotto kiihtyi elokuusta eteenpäin huippukuukauden ollessa lokakuu. Kuitenkin ilmoitusmäärät pysyivät korkealla tasolla koko loppuvuoden.

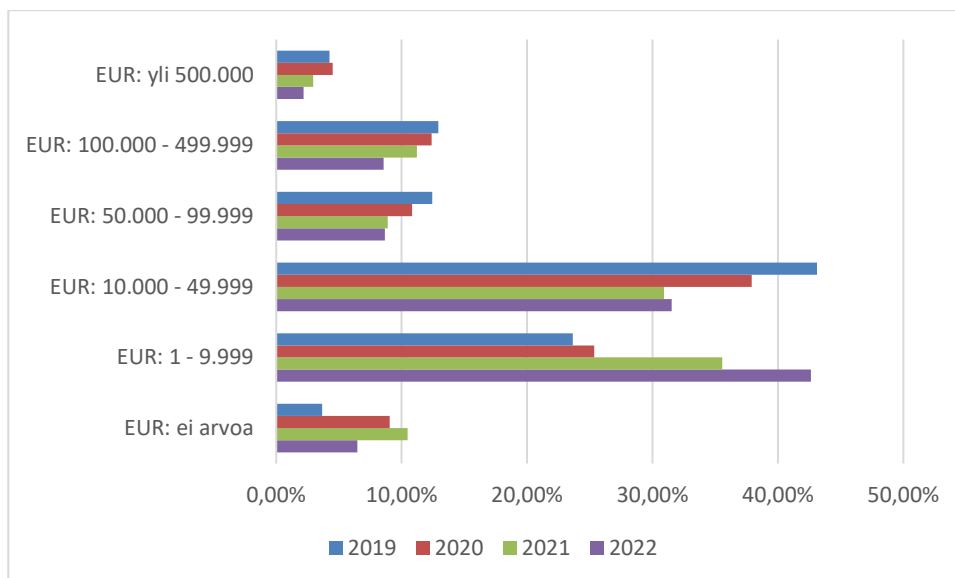
Kuva 1 Pankkien tekemät rahanpesuilmoitukset kuukausittain 2020 - 2022

Toiminnan ja rahanpesutiedon kansainvälistä luonnetta voidaan kuvata paikallistaminen -käsitteen avulla. Se tarkoittaa tapaa, jolla rahanpesuilmoitusten kohteiden (henkilöt, yhtiöt, tilit) tosiasiallista toimintamaata tai lainkäyttöaluetta on mahdollista arvioida. Ilmoituksissa esiintyi paikallistettavissa olevia henkilöitä 174:lta lainkäyttöalueelta, joista yleisimmät olivat Suomi, Venäjä ja Yhdistynyt kuningaskunta. Paikallistettavissa olevia yhtiöitä ilmoituksissa esiintyi 122:lta lainkäyttöalueelta, joista yleisimmät olivat Suomi, Saksa ja Viro. Paikallistettavissa olevia tilejä ilmoituksissa esiintyi 135:lta lainkäyttöalueelta, joista yleisimmät olivat Suomi, Viro ja Saksa.

Taulukko 3 Vuonna 2022 yleisimmin rahanpesurekisteriin ensimmäistä kertaa merkittyjen henkilöiden, yhtiöiden ja tilien alkuperämaat

Sija, 2022	Henkilöt	Yhtiöt	Tilit
1.	Suomi	Suomi	Suomi
2.	Venäjä	Saksa	Viro
3.	Yhdistynyt kuningaskunta	Viro	Saksa
4.	Kenia	Venäjä	Liettua
5.	Ukraina	Itävalta	Belgia
6.	Nigeria	Yhdistynyt kuningaskunta	Espanja
7.	Irak	Italia	Ranska
8.	Intia	Liettua	Italia
9.	Valko-Venäjä	Somalia	Venäjä
10.	Kolumbia	Yhdysvallat (USA)	Yhdistynyt kuningaskunta

Epäilyttäviä liiketoimia koskevissa ilmoituksissa käytetään summaindikaattoreita ilmaisemaan ilmoitettavaan tapaukseen liittyvien poikkeuksellisten transaktioiden kokonaissumman suuruutta. Summaindikaattorien käyttö on muuttunut 2019 - 2022 siten, että kokonaissumman 1 - 9 999 € ilmoitukset ovat syrjäyttäneet kokonaissumman 10 000 - 49 999 € ilmoitukset yleisimpänä ryhmänä. Tämä muutos on havaittu jo kahden vuoden ajan. Edelleen kokonaissummaltaan yli 500 000 € ilmoituksia vastaanotetaan vähiten.

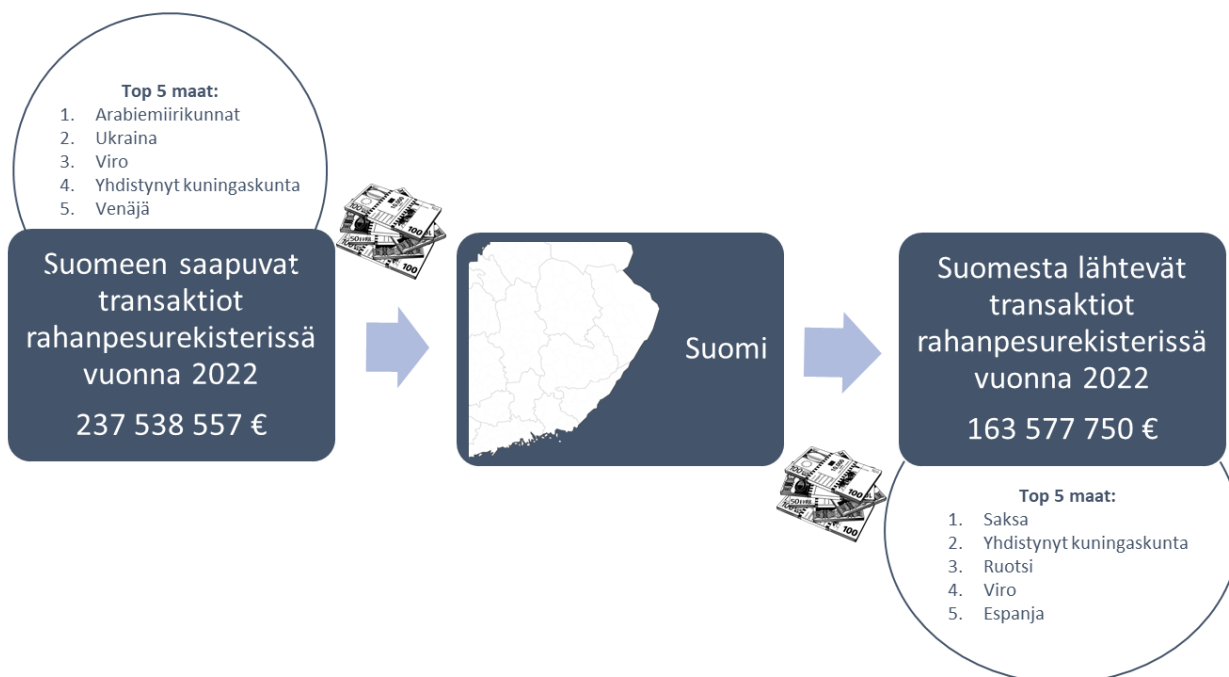

Kuva 2 Rahanpesuilmoituksissa käytettyjen summaindikaattorien osuudet 2019 - 2022

Transaktiot

Vuoden 2022 aikana rahanpesurekisteriin kirjattiin yli 1,6 miljoonaa transaktiota, joiden yhteenlaskettu arvo on noin 2,3 miljardia euroa. Näistä transaktioista noin 566 000 oli virtuaalivaluutatransaktioita, joiden arvo oli yhteensä noin 762 miljoonaa euroa. Erittäin suuri osuus transaktioista oli kansainvälisiä.

Kun tarkastelu rajataan transaktioihin, joiden lähtö- ja kohdemaat ovat tiedossa, rahanpesurekisteriin kirjattiin noin 164 miljoonan euron arvosta muita kuin virtuaalivaluutta- ja noin 1,3 miljoonan euron edestä virtuaalivaluutta-transaktioita Suomesta ulkomaille. Ulkomailta Suomeen kirjattiin noin 238 miljoonan euron arvosta muita kuin virtuaalivaluuttatransaktioita ja noin 65 tuhannen euron edestä virtuaalivaluuttatransaktioita. Kaikkiaan rahanpesurekisterin tietojen mukaan vuonna 2022 varoja saapui Suomeen 141 maasta ja niitä lähetettiin Suomesta 165 maahan. On tärkeää huomata, että virtuaalivaluuttatransaktioiden lähtö- ja kohdemaista lähes kaikki jäävät varmistamattomiksi, mistä johtuen ulkomaantransaktioiden summat jäävät näiltä osin melko alhaisiksi.

Kuva 3 Suomeen saapuvat ja Suomesta lähtevät muut kuin virtuaalivaluuttavarat rahanpesurekisterissä vuonna 2022

Luovutukset

Vuonna 2022 avatuista 1 430 jutusta tehtiin 1 237:ssä jutussa vähintään yksi tiedonluovutus. Yhdestä jutusta voidaan myös tehdä yhtä useampi tiedonluovutus ja toisaalta taas kaikki jutut eivät pääty tiedonluovutukseen. Näistä jutuista 557 liittyi avoimeen esitutkintaan ja 38 jutun perusteella kirjattiin uusi rikosilmoitus. Tiedonluovutusten jakautuminen vuosittain ja tarkoituksittain on kuvattu taulukossa 4.

Taulukko 4 Selvittelykeskuksen juttujen luovutustarkoitukset 2020 - 2022

Juttujen luovutustarkoitukset	2020	2021	2022
Avoimeen esitutkintaan	572	699	557
Estäminen / Paljastaminen	872	792	642
Uusi rikosilmoitus	61	60	38
Yhteensä	1 505	1 551	1 237

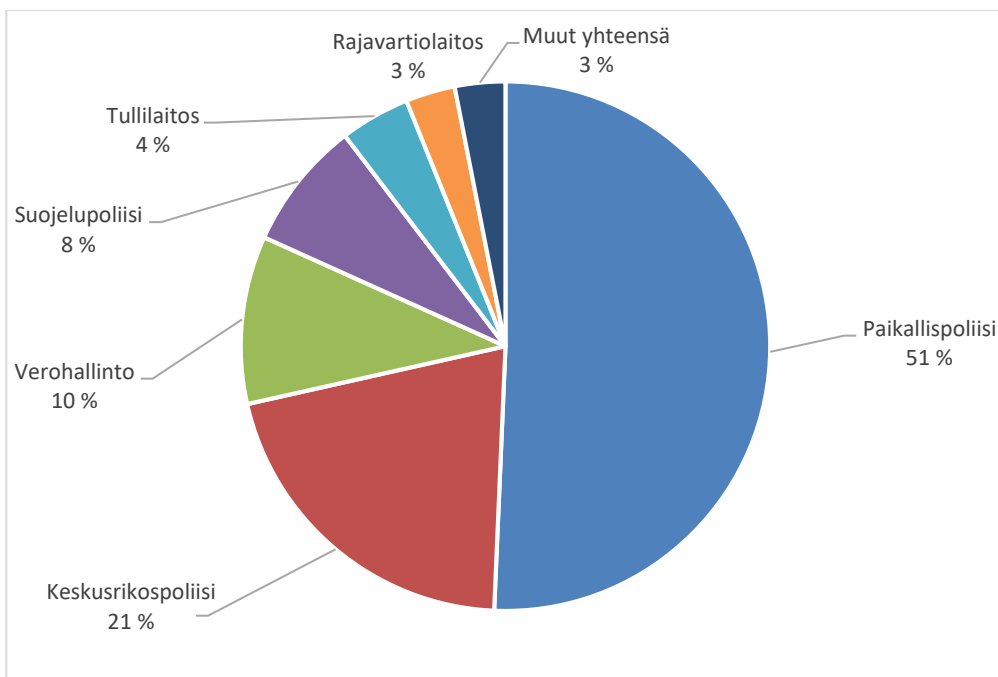
Kaikkiaan 14 195 vastaanotetusta ilmoituksesta luovutettiin tietoja vuonna 2022. Tämä tarkoittaa 6,17 %:n luovutusosuutta koko ilmoitusmassasta. On kuitenkin tärkeää huomata, että luovutusmäärä ja etenkin osuus vaihtelevat huomattavan paljon ilmoitustyypin mukaan. Summarajaperusteista ilmoituksista 10 752:sta luovutettiin tietoja toisille viranomaisille. Riskiperusteisesti tehdyistä ilmoituksista puolestaan 3443:sta luovutettiin tietoja.

Ilmoitustyyppien välisen luovutusmäärän ero on merkittävän suuri etenkin, kun huomioidaan kunkin tyyppisten ilmoitusten vastaanottomäärät. Suhteellisessa tarkastelussa ero on erittäin selvä. Useammasta kuin joka seitsemännestä riskiperusteisesta ilmoituksesta luovutettiin tietoja toisille viranomaisille. Riskiperusteisten ilmoitusten luovutusosuus oli 15,28 % kun taas summarajaperusteisten ilmoitusten luovutusosuus oli 5,18 %:iin. Riskiperusteisen ilmoittamisen voidaan havaita olevan vallitsevissa olosuhteissa tehokkaampaa kuin summarajaperusteinen ilmoittaminen. Tilastot tukevat havaintoja siitä, että yhä enenevässä määrin selvittelyn alla olevat jutut ovat laajempia sekä syvempiä ja liittyvät yhä useampien viranomaisten toimivaltaan.

Taulukko 5 Riskiperusteiset ja summarajaperusteiset ilmoitusmäärät, luovutusmäärät sekä luovutusosuudet vuonna 2022

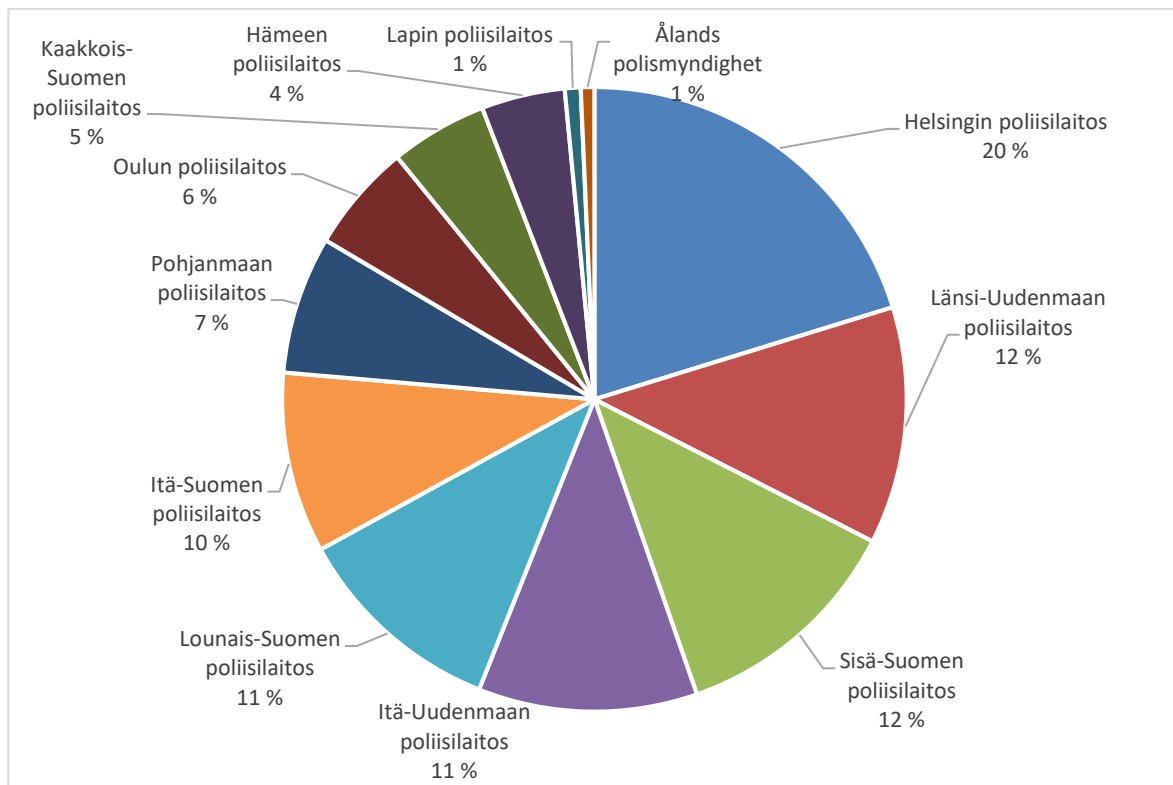
Luovutusosuudet 2022	Riskiperusteiset ilmoitukset	Summarajaperusteiset ilmoitukset	Kaikki ilmoitukset
Ilmoituksia	22 537	207 634	230 171
Luovutettu	3443	10752	14195
Luovutusosuus (%)	15,28 %	5,18	6,17 %

Kotimaisille viranomaisille suoritetuista luovutuksista hieman yli puolet suoritettiin paikallispoliisilaitoksille. Seuraavaksi suurin osuus tiedonluovutuksista suoritettiin Keskusrikospoliisille ja sen jälkeen Verohallinnolle.

Kuva 42 Kotimaisille viranomaisille suoritettujen tiedonluovutusten jakauma vuonna 2022

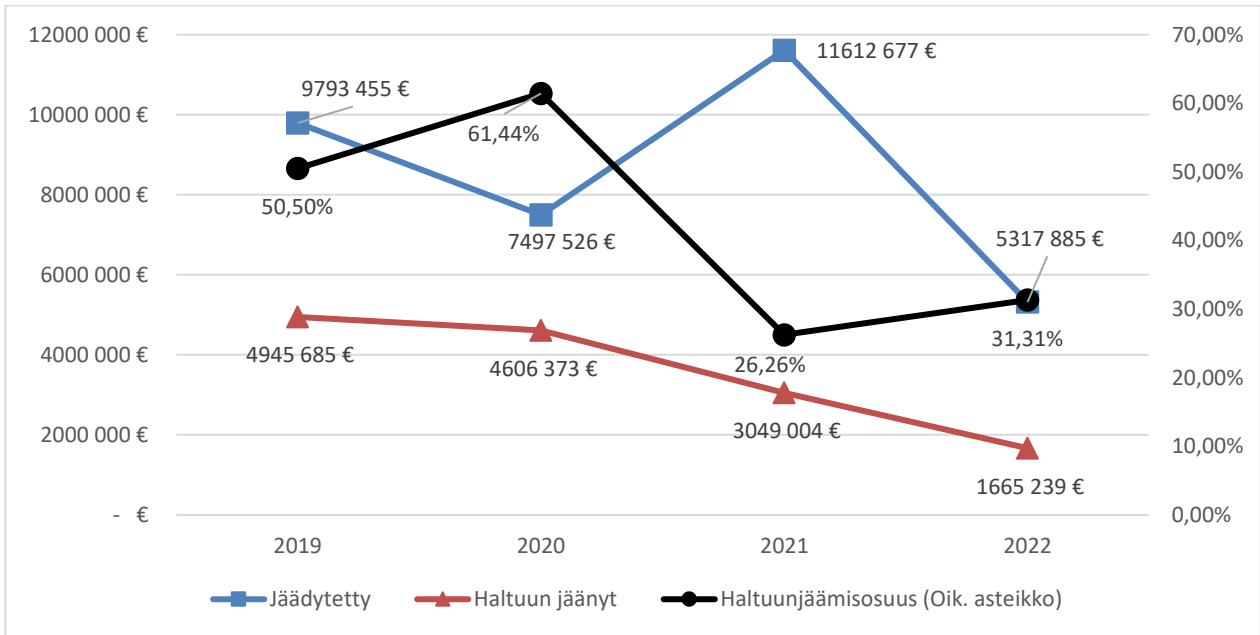
Paikallispoliisilaitoksista suhteellisesti merkittävin tiedonluovutusten vastaanottaja oli Helsingin poliisilaitos. Toiseksi ja kolmanneksi keskeisimmät paikallispoliisilaitoksille tehtyjen tiedonluovutusten vastaanottajat olivat Länsi-Uudenmaan poliisilaitos sekä Sisä-Suomen poliisilaitos.

Kuva 5 Paikallispoliisilaitoksille suoritetujen tiedonluovutusten jakauma vuonna 2022

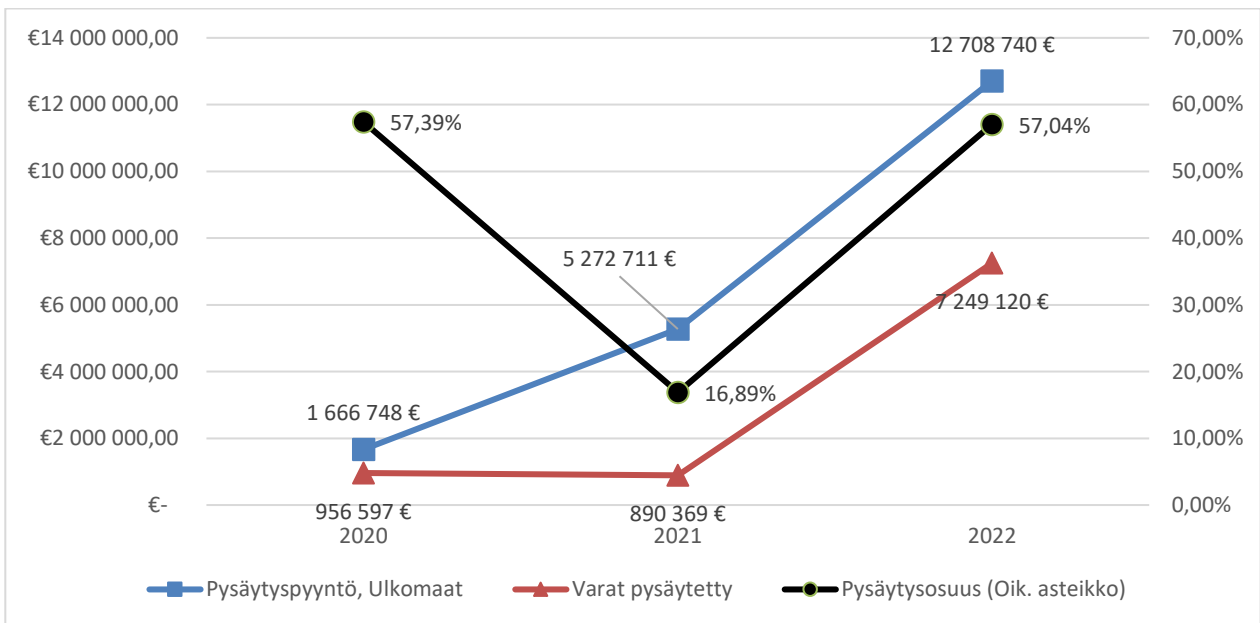
Jäädytykset ja rikoshyöty

Vuonna 2022 Rahanpesun selvittelykeskus antoi jäädytysmääräyksiä yhteensä noin 5,3 miljoonan euron edestä. Tämä on vain noin puolet vuoden 2021 jäädytyssummasta. Jäädytettyjen varojen trendi neljältä vuodelta on maltillisesti laskeva. Samoin Rahanpesun selvittelykeskuksen toimien johdosta viranomaisten haltuun jääneiden varojen kokonaissumma puolittui vuonna 2022 noin 1,6 miljoonaan euroon. Vaikka varojen haltuunjäämisosuus kasvoi hieman, on haltuun jääneiden varojen kokonaismäärän trendi ollut kahden viime vuoden aikana laskeva.

Kuva 6 Jäädetyt ja haltuun jääneet varat 2019 - 2022

Ulkomaille lähetettyjen varojen pysäytyspyyntöjen kokonaissumma oli huomattavasti aiempia vuosia suurempi. Ulkomailta pysäytettyjen varojen kokonaissumma puolestaan kahdeksankertaistui vuodesta 2021. Molemmat trendit ovat nousevia.

Kuva 7 Ulkomaille lähetetyt pysäytyspyynnöt ja pysäytetyt varat 2020 - 2022

10 Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2023 näkymät

Vuosi 2023 on monella tapaa Rahanpesun selvittelykeskukselle kehityksen vuosi. Viimeisessä luvussa pohjustetaan käynnissä olevaa vuotta ja sen tuomia mahdollisia muutoksia Rahanpesun selvittelykeskuksen toiminnalle.

10.1 Tekniset muutokset rahanpesurekisteriin ja skeemaan

Vuoden 2023 aikana Rahanpesun selvittelykeskus ottaa käyttöön rahanpesurekisterin uuden version. Tämän myötä moni tekninen asia rekisterin käytössä muuttuu ja saattaa aiheuttaa muutoksia mm. epäilyttävää liiketoimintaa koskevan ilmoituksen tekemiseen sekä XML-skeemaan. Verkko-sovelluksen käyttäjille muutokset ovat helpompia lyhyen koulutuksen riittäessä, mutta xml-ilmoittajat joutuvat suorittamaan hieman isompia muutoksia järjestelmiinsä. Selvittelykeskus tiedottaa muutoksista erikseen ja mahdollistaa uuden skeeman käyttöönoton siirtymäajan kuluessa.

10.2 Ukrainan sodan jatkuminen – kansallisen turvallisuuden ulottuvuus

Ukrainan sodalle ei näy nopeaa loppua. Kansallisen turvallisuuden näkökulmasta kaikki valtiollisen vaikuttamisen paljastamiseen tähtäävät toimet ovat yksi koko poliisihallinnon ja myös Rahanpesun selvittelykeskuksen prioriteetteja. Rahanpesun selvittelykeskus jatkaa vuonna 2023 varsinkin Ukrainan sotaan liittyvien ja Venäjän kansalaisiin, yrityksiin ja valtiollisiin toimijoihin kohdistuvien pakotteiden osalta tehostettua seurantaan. Erityishuomiota kiinnitetään havaintoihin mahdollisesta pakotteiden kiertämisestä, josta myös ilmoitusvelvollisilta toivotaan runsaasti havaintoja.

10.3 Katujengeihin kohdistuva rikostorjunta

Sisäisen turvallisuuden näkökulmasta Rahanpesun selvittelykeskus on osaltaan torjumassa haitallista katujengi-ilmiötä myös vuonna 2023. Torjuntatoimet liittyvät ennen kaikkea tilannekuvan ylläpitämiseen sekä jengien rikollisen toiminnan tuottaman taloudelliseen hyötyyn puuttumiseen. Epäilyttäviä liiketoimintaa koskevien ilmoitusten kautta avautuu mm. henkilöiden välisiä verkostoja sekä transaktioiden kautta yhteyksiä ulkomaille. Havainnot epäilyttävästä käytöksestä yhdistettynä katujengien erityispiirteisiin ovat selvittelykeskukselle arvokkaita.

10.4 TVA-petosten torjuntaan entistä enemmän analyysilähtöisyyttä

Erilaiset tietoverkkoavusteiset (TVA) petokset ovat jo vuosikausia kuuluneet lukumääräisesti suurimmaksi yksittäiseksi selvittelykeskuksessa paljastettavaksi rikoslajiksi. Myös poliisille ilmoitettujen petosrikosten lukumäärä on ollut kasvussa. Rahanpesun selvittelykeskuksen tavoitteena on vuonna 2023 entistä laajemmin paneutua analyysilähtöisesti petosrikoksiin. Ajatuksena on entistä vahvemmin analysoida tekotapoja ja kaivaa esiin laajempia rikoksiin liittyviä henkilöjoukkoja.

10.5 Digitalisaation eteneminen

Rahanpesun selvittelykeskuksen nelivuotinen Digitalisaatio -projekti on täydessä käynnissä. Vuoden 2023 aikana Rahanpesun selvittelyn digitalisaatio (DIGI) toimii kahdella rintamalla, tekoälykehityksen ja rahanpesurekisterin jatkokehityksen parissa. Pääjärjestelmän versionosto on välttämätön uusien älykkään automaation edellyttämiä toimintoja varten. Se tulee vaikuttamaan selvittelykeskuksen analyysikyvykkyyksiin poistaen samalla osaltaan kertynyttä korjausvelkaa.

Tekoälykehityksessä edistetään erityisesti luonnollisen kielen käsittelyyn pohjautuvia malleja vuoden 2023 aikana. Tavoitteena on erilaisten koneoppimismallien opettaminen, niiden vakioiminen ja joustava käyttöönotto rahanpesun selvittelyn prosesseihin. Lisäksi tavoitteena on selvittää, miten uusien toiminnallisuuksien testaus ja julkaisu tapahtuu mahdollisimman helposti.

Älykkään automaation osalta selkeä tavoite vuodelle 2023 on saada valmiiksi henkilötietojen laadun parantamiseen liittyvä tekninen ratkaisu. Muut suunnitellut tiedon laatuun ja rikastamiseen liittyvät toiminnallisuudet toteutetaan viipymättä projektin edetessä.